Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANDREA BIONDI
της 6ης Φεβρουαρίου 2025[1]

Υπόθεση C-17/24

CeramTec GmbH
κατά
Coorstek Bioceramics LLC

[αίτηση του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κακή πίστη του αιτούντος – Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου της καταχώρισης – Σημείο αποτελούμενο αποκλειστικά από το λειτουργικό σχήμα του προϊόντος – Έλλειψη σύνδεσης μεταξύ της τεχνικής λύσης και των καταχωρισμένων σημάτων»

I. Εισαγωγή

1. Με την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν υφίστανται πιθανές αλληλεπικαλύψεις μεταξύ των αντίστοιχων πεδίων εφαρμογής των απόλυτων λόγων ακυρότητας του κοινοτικού σήματος (πλέον σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) οι οποίοι προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009[2] και στηρίζονται, αντιστοίχως, στην ύπαρξη ενός εκ των απόλυτων λόγων απαραδέκτου της καταχώρισης που απαριθμούνται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού και στην κακή πίστη του αιτούντος την καταχώριση.

2. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η πρόθεση διατήρησης των δικαιωμάτων επί τεχνικής λύσης που απέρρεαν από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του οποίου η ισχύς έχει λήξει αρκεί για τον χαρακτηρισμό της κακής πίστης του αιτούντος κατά την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης καταχώρισης σήματος, όταν αποδεικνύεται, μετά την ημερομηνία αυτή, ότι το σημείο του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση δεν ενσωματώνει καμία τεχνική λύση και ότι το επίμαχο σήμα δεν μπορεί ως εκ τούτου να ακυρωθεί βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, σε συνδυασμό με τον απόλυτο λόγο απαραδέκτου της καταχώρισης που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού αυτού, το οποίο στοχεύει στον αποκλεισμό της καταχώρισης σημείων που παραχωρούν στον δικαιούχο του σήματος μονοπώλιο επί τέτοιων λύσεων.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 2009, L 78, σ. 1).

3. Για τον λόγο αυτόν, το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει τρία προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο, εκ των οποίων το πρώτο αφορά τη σχέση μεταξύ των απόλυτων λόγων ακυρότητας που προβλέπονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009, ενώ το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού.

4. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς με αντικείμενο αγωγή λόγω προσβολής σήματος που άσκησε η CeramTec GmbH (στο εξής: CeramTec) κατά της Coorstek Bioceramics LLC (στο εξής: Coorstek), η οποία άσκησε, από πλευράς της, ανταγωγή για την κήρυξη ακυρότητας τριών σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με δικαιούχο την CeramTec.

II. Το νομικό πλαίσιο

5. Ο κανονισμός 207/2009 τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2424[3], ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 2016, στη συνέχεια καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, με ισχύ από 1ης Οκτωβρίου 2017, από τον κανονισμό (ΕΕ) 2017/1001[4]. Εν προκειμένω, το σύνολο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης εμπίπτουν ratione temporis στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 207/2009 όπως ίσχυε αρχικώς[5].

6. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, προέβλεπε ότι δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά «από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος».

7. Το άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 είχε ως εξής:

«Ένα [σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης] κηρύσσεται άκυρο, μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο Γραφείο [Εναρμόνισης στο Πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα)] ή μετά από άσκηση ανταγωγής στα πλαίσια αγωγής για παραποίηση/απομίμηση:

α) εάν το [σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης] δεν καταχωρίσθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7·

β) εάν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος.»

[3] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 207/2009 του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2868/95 της Επιτροπής περί της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 40/94 του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2869/95 της Επιτροπής σχετικά με τα πληρωτέα προς το Γραφείο Εναρμόνισης στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς τέλη (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΕΕ 2015, L 341, σ. 21).

[4] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2017, L 154, σ. 1).

[5] Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι τόσο οι φερόμενες πράξεις προσβολής σήματος όσο και η ημερομηνία των αιτήσεων καταχώρισης των επίδικων σημάτων, η μόνη που λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του ουσιαστικού δικαίου που έχει εφαρμογή στην ανταγωγή με αίτημα την κήρυξη ακυρότητας (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2020, Sky κ.λπ., C-371/18, στο εξής: απόφαση Sky, EU:C:2020:45, σκέψη 49), έλαβαν χώρα πριν από τις 23 Μαρτίου 2016.

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

8. Η CeramTec είναι επιχείρηση με έδρα στη Γερμανία η οποία ειδικεύεται στην ανάπτυξη, την κατασκευή και τη διανομή τεχνικών κεραμικών μερών προς τον σκοπό, ιδίως, της συναρμολόγησης εμφυτευμάτων ισχίου ή γονάτου, τα οποία πωλεί σε κατασκευαστές προθέσεων για την κατασκευή πλήρων τεχνητών ισχίων που πωλούνται εν συνεχεία στους τελικούς χρήστες, όπως είναι τα νοσοκομεία ή οι ορθοπεδικοί χειρουργοί.

9. Η Coorstek είναι εταιρία αμερικανικού δικαίου που έχει ως δραστηριότητα την κατασκευή ιατρικών εξαρτημάτων από προηγμένα τεχνικά κεραμικά, ιδίως για προθέσεις αρθρώσεων του ισχίου και της ράχης και για οδοντικές προθέσεις.

10. Η CeramTec ήταν κάτοχος του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας EP 0 542 815, το οποίο επικυρώθηκε στη Γαλλία, αφορούσε σύνθετο κεραμικό υλικό και έληξε στις 5 Αυγούστου 2011.

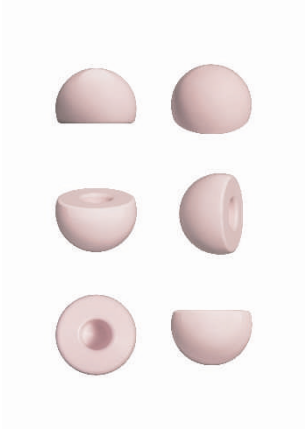
11. Στις 23 Αυγούστου 2011 η CeramTec αιτήθηκε την καταχώριση τριών σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: επίδικα σήματα), ήτοι:

– του σήματος για το χρώμα ροζ pantone 677C, έκδοση 2010, το οποίο καταχωρίσθηκε με αριθ. 10214195 στις 26 Μαρτίου 2013, κατά προτεραιότητα δυνάμει γερμανικού σήματος της 21ης Ιουλίου 2011·

– του κατωτέρω εικονιστικού σήματος, χρώματος ροζ pantone 677, το οποίο καταχωρίσθηκε με αριθ. 10214112 στις 12 Απριλίου 2013, κατά προτεραιότητα δυνάμει γερμανικού σήματος της 25ης Ιουλίου 2011·

– του κατωτέρω τρισδιάστατου σήματος, χρώματος ροζ pantone 677, το οποίο καταχωρίσθηκε με αριθ. 10214179 στις 20 Ιουνίου 2013, κατά προτεραιότητα δυνάμει γερμανικού σήματος της 26ης Ιουλίου 2011.

12. Στις 13 Δεκεμβρίου 2013 η CeramTec, στρεφόμενη κατά της Coorstek, άσκησε αγωγή λόγω προσβολής σημάτων και παρασιτικού ανταγωνισμού. Η Coorstek άσκησε ανταγωγή ζητώντας την κήρυξη ακυρότητας των επίδικων σημάτων.

13. Με απόφαση της 25ης Ιουνίου 2021, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού, Γαλλία) ακύρωσε τα επίδικα σήματα λόγω κακόπιστης υποβολής των αιτήσεων για την καταχώρισή τους (στο εξής: απόφαση του cour d'appel de Paris).

14. Το δικαστήριο αυτό επισήμανε ότι, κατά τον χρόνο της κατάθεσης των αιτήσεων καταχώρισης των επίδικων σημάτων, η CeramTec ήταν πεπεισμένη για το τεχνικό αποτέλεσμα του οξειδίου του χρωμίου προς τον σκοπό της διασφάλισης της αντοχής και της αντίστασης των κεραμικών κεφαλών που χρησιμοποιούνται στις ιατρικές προθέσεις, επιδίωξε δε να προστατεύσει το ροζ χρώμα των κεφαλών, το οποίο οφειλόταν στην παρουσία οξειδίου του χρωμίου στην κεραμική ύλη. Εξ αυτού συνήγαγε ότι η CeramTec είχε την πρόθεση να παρατείνει το μονοπώλιο που κατείχε επί της τεχνικής λύσης που προστατευόταν προηγουμένως από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο είχε μόλις λήξει, και να παρακωλύσει τη διείσδυση των ανταγωνιστών στην αγορά στην οποία κυριαρχούσε η ίδια χάρη στο συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η CeramTec είχε, επομένως, την πρόθεση να αποκτήσει αποκλειστικό δικαίωμα για σκοπούς άλλους από εκείνους που εμπίπτουν στη λειτουργία ενός σήματος.

15. Η CeramTec άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του cour d'appel de Paris (εφετείου Παρισιού). Προβάλλει ότι ερμηνεία του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009 η οποία θα επέτρεπε την ακύρωση ενός σήματος για τον μόνο λόγο ότι ο αιτών την καταχώριση είχε την πρόθεση να διατηρήσει δικαιώματα επί τεχνικής λύσης, χωρίς να αποδεικνύεται ότι το δικαίωμα επί του σήματος πράγματι διασφαλίζει ή διατηρεί την προστασία μιας τέτοιας τεχνικής λύσης, θα κατέληγε σε καταστρατήγηση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού αυτού και σε μη λήψη υπόψη των αντίστοιχων πεδίων εφαρμογής των δύο διατάξεων. Εν προκειμένω, η CeramTec ανακάλυψε, μετά τη λήξη της ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της και την κατάθεση των αιτήσεων για την καταχώριση των επίδικων σημάτων, ότι το οξείδιο του χρωμίου, το οποίο προσδίδει το ροζ χρώμα που διεκδικούν τα σήματα αυτά, δεν επιφέρει στην πραγματικότητα κανένα τεχνικό αποτέλεσμα. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα επίδικα σήματα δεν μπορούσαν, κατά τη γνώμη της, να παραβιάσουν τον σκοπό του δικαίου των σημάτων. Υποστηρίζει ότι μόνη η πρόθεση του αιτούντος την καταχώριση είναι αλυσιτελής και ότι η αποδοχή της αντίθετης λύσης θα καθιστούσε την έννοια της «κακής πίστης» πλάγια οδό για την εφαρμογή του λόγου ακυρότητας

που στηρίζεται στην από κοινού εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009 και του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού χωρίς να απαιτείται να πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του.

16. Η Coorstek προβάλλει ότι το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, και το άρθρο 52, παράγραφος 1 στοιχείο β′, του κανονισμού υπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς και ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το πρώτο αποτελεί ειδική διάταξη υπερισχύουσα του δεύτερου. Πρόκειται για δύο περιπτώσεις ακύρωσης σήματος που εδράζονται σε όλως διαφορετικές βάσεις. Κατά την Coorstek, η κατάθεση αίτησης καταχώρισης σήματος με σκοπό την προστασία τεχνικής λύσης θα έπληττε τον θεμιτό ανταγωνισμό, ακόμη και αν το κατοχυρωμένο με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τεχνικό αποτέλεσμα, για το οποίο έχει λήξει η προστασία, αποδεικνυόταν εν τέλει απρόσφορο.

17. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η αίτηση αναιρέσεως της CeramTec θέτει το καινοφανές ζήτημα της σχέσης μεταξύ του άρθρου 7 του κανονισμού 207/2009, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, και του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού. Επισημαίνει ότι η CeramTec άσκησε επίσης αγωγές λόγω προσβολής των επίδικων σημάτων στη Γερμανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ελβετία, στο δε πλαίσιο της ασκηθείσας στη Γερμανία αγωγής, το Oberlandesgericht Stuttgart (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Στουτγάρδης, Γερμανία) ακολούθησε, με απόφαση της 13ης Μαρτίου 2023, διαφορετική προσέγγιση σε σχέση με την προσέγγιση που απορρέει από την απόφαση του cour d'appel de Paris[6]. Εξ αυτού συνάγει ότι υφίσταται ερμηνευτική απόκλιση στη νομολογία των δευτεροβάθμιων δικαστηρίων των κρατών μελών.

18. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 52 του κανονισμού [207/2009] την έννοια ότι οι λόγοι ακυρότητας του άρθρου 7, περί των οποίων διαλαμβάνει η παράγραφος 1, στοιχείο α′, του άρθρου 52, είναι αυτοτελείς και αποκλειστικοί έναντι της κακής πίστης περί της οποίας διαλαμβάνει η παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω άρθρου;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, δύναται να εκτιμηθεί η κακή πίστη του αιτούντος την καταχώριση υπό το πρίσμα και μόνον του απόλυτου λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009, όταν δεν διαπιστώνεται ότι το σημείο που κατατέθηκε ως σήμα αποτελείται αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος;

3) Έχει το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009 την έννοια ότι αποκλείει την κακή πίστη αιτούντος την καταχώριση σήματος ο οποίος υπέβαλε την αίτηση καταχώρισης με την πρόθεση να προστατεύσει τεχνική λύση, όταν προκύπτει, μετά την κατάθεση της εν λόγω αίτησης, ότι δεν συνδέονταν η επίδικη τεχνική λύση και τα σημεία που αποτελούν το κατατεθέν σήμα;»

[6] Από την εθνική δικογραφία που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η απόφαση του Oberlandesgericht Stuttgart (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Στουτγάρδης) της 13ης Μαρτίου 2023 είχε ως αντικείμενο την άρση της αναστολής της διαδικασίας περί προσβολής σήματος την οποία κίνησε η CeramTec ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, κατόπιν της καταχώρισης το 2019 νέων σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αντιστοιχούν στα επίδικα σήματα, και της αίτησης ακύρωσης των σημάτων αυτών ενώπιον του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO).

19. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι ανωτέρω ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 13 Νοεμβρίου 2024.

IV. Ανάλυση

20. Κατόπιν αιτήματος του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα επικεντρωθούν στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

21. Πριν από την εξέτασή τους, θα υπενθυμίσω εν συντομία τη σχετική νομολογία όσον αφορά την κακή πίστη του αιτούντος κατά την καταχώριση σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

A. Σύντομη επισκόπηση της σχετικής νομολογίας

22. Η έννοια της «κακής πίστης» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009 είναι αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης[7]. Δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός δεν παρέχει κανέναν ορισμό σχετικά, ο προσδιορισμός της σημασίας και του περιεχομένου της εν λόγω έννοιας θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με το σύνηθες νόημά της στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου ταυτοχρόνως υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου χρησιμοποιείται καθώς επίσης και των σκοπών που επιδιώκει ο συγκεκριμένος κανονισμός[8].

23. Μολονότι η έννοια της «κακής πίστης», σύμφωνα με το σύνηθες νόημά της στην καθημερινή γλώσσα, προϋποθέτει την ύπαρξη κακόβουλης σκέψης ή πρόθεσης, πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη το ιδιαίτερο πλαίσιο του δικαίου των σημάτων, που είναι το πλαίσιο των συναλλαγών[9]. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επομένως με την απόφαση Koton ότι ο απόλυτος λόγος ακυρότητας του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009 έχει εφαρμογή όταν από συναφείς και συγκλίνουσες ενδείξεις προκύπτει ότι ο δικαιούχος σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέβαλε την αίτηση για την καταχώριση του σήματος αυτού όχι με σκοπό να συμμετάσχει καλόπιστα στον ανταγωνισμό, αλλά με την πρόθεση να θίξει, κατά τρόπο που δεν συνάδει προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη, τα συμφέροντα τρίτων ή με την πρόθεση να αποκτήσει, χωρίς καν να στρέφεται κατά κάποιου συγκεκριμένου τρίτου, αποκλειστικό δικαίωμα για σκοπούς άλλους από εκείνους που εμπίπτουν στις λειτουργίες του σήματος, ιδίως στην ουσιώδη λειτουργία της ένδειξης προέλευσης[10].

24. Η ύπαρξη κακοπιστίας του αιτούντος την καταχώριση, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009, πρέπει να εκτιμάται συνολικά, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων παραγόντων στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υπόθεσης[11]. Η πρόθεση του αιτούντος την καταχώριση σήματος είναι υποκειμενικό στοιχείο, το

7 Πρβλ. απόφαση Sky (σκέψη 73).

8 Βλ. απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2019, Koton Mağazacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret κατά EUIPO (C-104/18 P, στο εξής: απόφαση Koton, EU:C:2019:724, σκέψη 43). Βλ., επίσης, απόφαση Sky (σκέψη 74).

9 Βλ. απόφαση Koton (σκέψη 45).

10 Βλ. απόφαση Koton (σκέψη 46).

11 Βλ., όσον αφορά τον κανονισμό (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli (C-529/07, στο εξής: απόφαση Lindt, EU:C:2009:361, σκέψη 37).

οποίο πρέπει, ωστόσο, να προσδιορίζεται αντικειμενικά από τις αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές [12]. Μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο, κατά το Δικαστήριο, μπορεί να εκτιμηθεί αντικειμενικώς ο ισχυρισμός περί κακής πίστης [13].

25. Στους κρίσιμους παράγοντες για την εκτίμηση αυτή περιλαμβάνεται ιδίως το γεγονός ότι ο αιτών γνώριζε, ή όφειλε να γνωρίζει, τις περιστάσεις που του αντιτάσσονται στο πλαίσιο της αιτίασης περί κακής πίστης που προβλήθηκε εις βάρος του [14]. Όπως εξηγεί η γενική εισαγγελέας E. Sharpston στις προτάσεις της στην υπόθεση Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli [15], πρόθεση μπορεί εκ των προτέρων να χαρακτηριστεί κακόβουλη μόνον εφόσον το ενδιαφερόμενο μέρος γνωρίζει τα πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο των οποίων εντάσσεται ο χαρακτηρισμός [16]. Ωστόσο τέτοια γνώση, ή τεκμήριο γνώσης, δεν αρκεί αφ' εαυτού για να αποδειχτεί η ύπαρξη κακής πίστης [17].

26. Πολλοί άλλοι παράγοντες έχουν κριθεί ως κρίσιμοι από το Δικαστήριο και Γενικό Δικαστήριο όπως, μεταξύ άλλων, η αίτηση καταχώρισης σήματος, όπως αυτή υποβλήθηκε και η εμβέλειά της [18], η προέλευση και η προγενέστερη χρήση του οικείου σημείου [19] καθώς και η φύση του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση [20], οι υφιστάμενες εμπορικές σχέσεις μεταξύ του αιτούντος την κήρυξη ακυρότητας και του δικαιούχου του επίμαχου σήματος, η εμπορική λογική στην οποία εντάσσεται η κατάθεση της αίτησης καταχώρισης και η χρονική ακολουθία των γεγονότων που υπήρξαν καθοριστικά για την εν λόγω κατάθεση [21], καθώς και η έκταση της φήμης της οποίας χαίρει ένα σημείο κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης για την καταχώρισή του [22].

27. Πάντως, οι παράγοντες που παρατίθενται στη σκέψη 27 ανωτέρω έχουν απλώς ενδεικτικό χαρακτήρα και εντάσσονται σε ένα σύνολο στοιχείων που μπορούν να λαμβάνονται υπόψη [23]. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει η γενική εισαγγελέας E. Sharpston στις προτάσεις της στην υπόθεση Lindt, η έννοια της «κακής πίστης», κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 207/2009, δεν μπορεί να περιστέλλεται σε μια περιορισμένη κατηγορία ειδικών περιστάσεων [24].

28. Εν κατακλείδι, μολονότι η νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου παρέχει σαφείς ενδείξεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμάται η κακή πίστη του αιτούντος την καταχώριση σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντούτοις η έννοια αυτή

[12] Βλ. αποφάσεις Koton (σκέψη 47) και Lindt (σκέψη 42). Βλ., επίσης, όσον αφορά την έννοια της «κακής πίστης» κατά το άρθρο 21 του κανονισμού (ΕΚ) 874/2004 της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση κανόνων δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υλοποίηση και τις λειτουργίες του.eu τομέα ανωτάτου επιπέδου και τις αρχές που διέπουν την καταχώριση (ΕΕ 2004, L 162, σ. 40), απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, Internetportal und Marketing (C-569/08, EU:C:2010:311, σκέψη 45).

[13] Βλ. απόφαση Koton (σκέψη 47).

[14] Πρβλ. απόφαση Lindt (σκέψη 39).

[15] C-529/07, στο εξής: προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Lindt, EU:C:2009:148, σημείο 60.

[16] Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Lindt (σημείο 61).

[17] Βλ. απόφαση Lindt (σκέψεις 40 και 41) καθώς και απόφαση της 27ης Ιουνίου 2013, Malaysia Dairy Industries (C-320/12, EU:C:2013:435, σκέψη 37).

[18] Βλ. απόφαση Koton (σκέψη 65).

[19] Βλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2014, Simca Europe κατά OHMI – PSA Peugeot Citroën (Simca) (T-327/12, EU:T:2014:240, σκέψεις 40 και 46)· βλ., επίσης, απόφαση της 21ης Απριλίου 2021, Hasbro κατά EUIPO – Kreativni Dogadaji (MONOPOLY) (T-663/19, στο εξής: απόφαση Hasbro, EU:T:2021:211, σκέψη 38).

[20] Βλ. απόφαση Lindt (σκέψη 50).

[21] Βλ. απόφαση Koton (σκέψεις 62 έως 64).

[22] Βλ. απόφαση Lindt (σκέψη 51).

[23] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 6ης Ιουλίου 2022, Zdút κατά EUIPO – Nehera κ.λπ. (nehera) (T-250/21, EU:T:2022:430, σκέψη 27).

[24] Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Lindt (σημείο 60).

εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι αόριστη. Τούτο αντικατοπτρίζει τον σκοπό γενικού συμφέροντος στον οποίο στηρίζεται ο αντίστοιχος απόλυτος λόγος ακυρότητας και ο οποίος συνίσταται στο να μη γίνονται δεκτές οι καταχωρίσεις σημάτων οι οποίες είναι καταχρηστικές ή αντίθετες προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη που ισχύουν στη βιομηχανία και το εμπόριο. Ο σκοπός αυτός θα διακυβευόταν εάν η κακή πίστη έπρεπε να οριστεί εξαντλητικά και αν μπορούσε να αποδειχθεί μόνον από περιστάσεις που απαριθμούνται περιοριστικά [25].

Β. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

29. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009 είναι «αυτοτελείς» και «αποκλειστικοί».

30. Θα προσεγγίσω, αρχικά, το ζήτημα της αυτοτέλειας των συγκεκριμένων λόγων ακυρότητας και, στη συνέχεια, εκείνο του ενδεχόμενου αποκλειστικού χαρακτήρα τους.

1. Είναι οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 αυτοτελείς;

31. Φρονώ, όπως επισήμαναν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που υπέβαλαν παρατηρήσεις στην παρούσα διαδικασία, ότι οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους και αυτοτελείς, υπό την έννοια ότι η εφαρμογή του ενός δεν προϋποθέτει ούτε εξαρτάται από την εφαρμογή ή τη μη εφαρμογή του άλλου. Καθένας από αυτούς έχει το δικό του πεδίο εφαρμογής και δικαιολογεί, αφ' εαυτού, την ακύρωση σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της εφαρμογής του.

32. Κατ' αρχάς, η εν λόγω ανεξαρτησία προκύπτει από το γράμμα και τη δομή του άρθρου 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009. Στο συγκεκριμένο άρθρο οι δύο απόλυτοι λόγοι ακυρότητας διατυπώνονται χωριστά στα δύο εδάφια απαρίθμησης της οποίας αποτελούν τα μόνα στοιχεία. Τα εδάφια αυτά διαχωρίζονται μεταξύ τους με άνω τελεία, η οποία εκφράζει, σημασιολογικά, τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να διακρίνει σαφώς τις δύο περιπτώσεις. Εξάλλου, η διάταξη αυτή δεν περιλαμβάνει, ούτε στην εισαγωγική φράση του ούτε στη μετέπειτα απαρίθμηση, όρους που να υποδηλώνουν ότι τα στοιχεία της είναι σωρευτικά.

33. Εν συνεχεία, η αυτοτέλεια των απόλυτων λόγων ακυρότητας που απαριθμούνται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 επιβεβαιώνεται από την ανάλυση, αφενός, του πλαισίου εντός του οποίου αυτοί εντάσσονται και, αφετέρου, των σκοπών τους οποίους αυτοί επιδιώκουν.

34. Όσον αφορά το εν λόγω πλαίσιο, η αυτοτέλεια συνάγεται, κατ' αρχάς, από το γεγονός ότι, αντιθέτως προς τον λόγο ακυρότητας που προβλέπεται στο στοιχείο β′ της συγκεκριμένης διάταξης, ο προβλεπόμενος στο στοιχείο α′ λόγος ακυρότητας παραπέμπει στους απόλυτους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης που διαλαμβάνονται στο άρθρο 7 του κανονισμού, πρέπει δε να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με το άρθρο αυτό. Στη συνέχεια, όπως επισήμαναν

[25] Πρβλ., σχετικά με τις περιστάσεις που έλαβε υπόψη το Δικαστήριο με την απόφαση Lindt, απόφαση Hasbro (σκέψη 37). Βλ., επίσης, όσον αφορά την έννοια της «κακής πίστης» στον τομέα της καταχώρισης των ονομάτων τομέα, απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, Internetportal und Marketing (C-569/08, EU:C:2010:311, σκέψη 37).

πολλοί από τους ενδιαφερομένους που υπέβαλαν παρατηρήσεις στην παρούσα διαδικασία, καθένας από τους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης που απαριθμούνται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 είναι ανεξάρτητος από τους υπόλοιπους και απαιτεί χωριστή εξέταση [26], οπότε το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού αφορά ομοίως απόλυτους λόγους ακυρότητας που είναι αυτοτελείς μεταξύ τους και έχουν έκαστος το δικό του πεδίο εφαρμογής. Κατά μείζονα λόγο, τέτοια αυτοτέλεια πρέπει να αναγνωρίζεται όσον αφορά τον λόγο ακυρότητας που προβλέπεται στο στοιχείο β′ του συγκεκριμένου άρθρου. Τέλος, μολονότι το άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 παρέχει, στο σύνολό του, εξαντλητικό κατάλογο των λόγων ακυρότητας ενός σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης [27], εντούτοις οι προβλεπόμενες στα στοιχεία α′ και β′ διατάξεις διαφέρουν ως προς τη φύση τους, καθόσον η πρώτη είναι κλειστού χαρακτήρα και εφαρμόζεται μόνο στις περιοριστικά απαριθμούμενες περιπτώσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, ενώ η δεύτερη παραπέμπει στην ευρεία και εξελισσόμενη έννοια της «κακής πίστης», η οποία δύναται να έχει εφαρμογή σε απροσδιόριστο αριθμό περιπτώσεων.

35. Όσον αφορά τους επιδιωκόμενους σκοπούς, οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009, μολονότι μοιράζονται τον γενικό σκοπό των κανόνων της Ένωσης περί σημάτων να συμβάλουν στον ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της Ένωσης [28], εξυπηρετούν εντούτοις διαφορετικούς στόχους.

36. Ο απόλυτος λόγος ακυρότητας που προβλέπεται στο στοιχείο α′ της ανωτέρω διάταξης έχει ως στόχο να κηρυχθούν ανίσχυρα τα σήματα που έχουν καταχωρισθεί παρά το γεγονός ότι δεν πληρούν όλες τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να γίνουν δεκτά για καταχώριση. Ο συγκεκριμένος λόγος ακυρότητας αποτελεί κύρωση για *ελάττωμα του σήματος* και αποβλέπει στην προστασία του γενικού συμφέροντος που δικαιολογεί τον οικείο απόλυτο λόγο απαραδέκτου.

37. Όσον αφορά, ειδικότερα, τον προβλεπόμενο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009 λόγο που είναι ο μόνος ο οποίος πρέπει να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης [29], το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το γενικό συμφέρον που τον δικαιολογεί συνίσταται στο να μην καταλήξει το δίκαιο των σημάτων να παρέχει σε μια επιχείρηση μονοπώλιο επί των τεχνικών λύσεων ή των χρηστικών χαρακτηριστικών ενός προϊόντος [30]. Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι η διάταξη αυτή επιχειρεί την εξισορρόπηση δύο απαιτήσεων οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη ενός συστήματος υγιούς και θεμιτού ανταγωνισμού, ήτοι, αφενός, της απαίτησης αποτροπής της παράτασης της προστασίας μιας τεχνικής λύσης που κατοχυρώθηκε με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πέραν την λήξεως ισχύος του

[26] Βλ., όσον αφορά τον κανονισμό 40/94, απόφαση της 8ης Μαΐου 2008, Eurohypo κατά OHMI (C-304/06 P, EU:C:2008:261, σκέψη 54).

[27] Βλ. απόφαση Sky (σκέψεις 57 και 58).

[28] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Sky (σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[29] Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009, όπως ίσχυε αρχικώς, το οποίο έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, προέβλεπε ότι δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση τα σημεία που συνίστανται αποκλειστικά στο «σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος». Το περιεχόμενο του εν λόγω απόλυτου λόγου ακυρότητας τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 2015/2424, ο οποίος εισήγαγε τη διατύπωση που χρησιμοποιείται επί του παρόντος από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 2017/1001, με αναφορά στα σημεία που συνίστανται αποκλειστικά στο «σχήμα, ή άλλο χαρακτηριστικό του προϊόντος, που είναι απαραίτητο για την επίτευξη τεχνικού αποτελέσματος». Δεν είναι ωστόσο απαραίτητο, για την απάντηση που θα πρέπει να δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα, να εξεταστεί το ζήτημα αν μπορούσε να γίνει επίκληση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009 για την αποτροπή της καταχώρισης του χρώματος προϊόντος, δεδομένου ότι τα ερωτήματα αυτά εκκινούν από την παραδοχή ότι ο απόλυτος λόγος ακυρότητας που προβλέπεται από τη διάταξη αυτή δεν τυγχάνει εν πάση περιπτώσει εφαρμογής υπό τις συνθήκες της υπόθεσης της κύριας δίκης.

[30] Βλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Lego Juris κατά OHMI (C-48/09 P, EU:C:2010:516, σκέψη 43).

σχετικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, αφετέρου, της απαίτησης να εφαρμόζεται η απαγόρευση καταχώρισης στα σήματα που πράγματι παρακωλύουν τη χρησιμοποίηση μιας τεχνικής λύσης από άλλες επιχειρήσεις [31].

38. Ο απόλυτος λόγος ακυρότητας που προβλέπεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009, στοχεύει να διασφαλίσει ότι οι οικονομικοί φορείς που επιθυμούν να κάνουν χρήση του συστήματος σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμμετέχουν καλόπιστα στον ανταγωνισμό. Επομένως, αποβλέπει στην επιβολή κυρώσεων για *εγγενές ελάττωμα της αίτησης καταχώρισης* και όχι του σήματος αυτού καθεαυτό [32].

39. Η αυτοτέλεια των λόγων ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009 δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι είναι και αποκλειστικοί.

2. Είναι οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 αποκλειστικοί;

40. Επισημαίνω, προκαταρκτικώς, ότι το γράμμα του άρθρου 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 δεν περιλαμβάνει ούτε στην εισαγωγική φράση του ούτε στη μετέπειτα απαρίθμηση όρους που να υποδηλώνουν ότι τα δύο στοιχεία της απαρίθμησης αυτής αλληλοαποκλείονται ή, αντιθέτως, ότι μπορούν να συρρέουν. Το ζήτημα κατά πόσον υπάρχει μεταξύ των συγκεκριμένων στοιχείων λογική σχέση αποκλειστικότητας πρέπει ως εκ τούτου να εξεταστεί υπό το πρίσμα, ιδίως, του πλαισίου και των σκοπών στα οποία εντάσσεται η συγκεκριμένη διάταξη.

41. Συναφώς, πρώτον, φρονώ ότι τίποτα δεν εμποδίζει να κηρύσσεται άκυρο σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει πλειόνων απόλυτων λόγων ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, ή στοιχείο α′ και β′, του εν λόγω κανονισμού. Το ενδεχόμενο αυτό δεν θα είναι, μάλλον, συχνό, δεδομένου ότι αρκεί να συντρέχουν οι προϋποθέσεις ενός από τους λόγους ακυρότητας ώστε να κηρυχθεί άκυρο σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης [33] και ότι οι συνέπειες της ακυρότητας είναι οι ίδιες ανεξαρτήτως του λόγου βάσει του οποίου κηρύχθηκε η ακυρότητά του [34]. Εντούτοις, η σωρευτική εφαρμογή του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009 δεν μπορεί, ειδικότερα, να αποκλειστεί, δεδομένου, ιδίως, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, όταν ο λόγος ακυρότητας αφορά μέρος μόνον των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το σήμα αυτό δεν μπορεί να κηρυχθεί άκυρο στο σύνολό του [35].

42. Δεύτερον, από κανένα στοιχείο του κανονισμού 207/2009 δεν μπορεί να συναχθεί ούτε ότι ενδεχόμενη διαπίστωση της έλλειψης δυνατότητας εφαρμογής του ενός από τους απόλυτους λόγους ακυρότητας που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′ ή β′, του

[31] Πρβλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Lego Juris κατά OHMI (C-48/09 P, EU:C:2010:516, σκέψεις 44 έως 48).

[32] Πρβλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Lindt (σημείο 41).

[33] Πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, SA.PAR. κατά OHMI – Salini Costruttori (GRUPPO SALINI) (T-321/10, EU:T:2013:372, σκέψη 46).

[34] Βλ. άρθρο 55 του κανονισμού 207/2009.

[35] Υπενθυμίζω ότι, όπως ακριβώς οι λόγοι ακυρότητας που συνδέονται με τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης, οι οποίοι προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, η κακή πίστη μπορεί να αφορά μόνο ορισμένα προϊόντα ή υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το επίμαχο σήμα· πρβλ. απόφαση Sky (σκέψεις 79 και 80 καθώς και σημείο 2 του διατακτικού).

κανονισμού 207/2009 συνιστά εμπόδιο στην εφαρμογή του άλλου. Από τα σημεία 31 έως 38 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι οι λόγοι ακυρότητας αυτοί διαφέρουν τόσο ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους όσο και ως προς τον σκοπό και τους στόχους τους. Δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να αποκλειστεί εκ προοιμίου το ενδεχόμενο, όταν αυτοί προβάλλονται από κοινού προς στήριξη ανταγωγής με αίτημα την κήρυξη ακυρότητας και ο ένας εξετάστηκε και απορρίφθηκε, ο άλλος να τυγχάνει εντούτοις εφαρμογή. Επομένως, για παράδειγμα, το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, αίτημα για την κήρυξη ακυρότητας στηριζόμενο στην παράγραφο 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, γ′ ή δ′, του ίδιου κανονισμού, δεν μπορεί να γίνει δεκτό επειδή το επίμαχο σήμα απέκτησε, στο μεταξύ, διακριτικό χαρακτήρα, δεν συνιστά εμπόδιο για την κήρυξη ακυρότητας του σήματος αυτού κατ' εφαρμογήν του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο προβλήθηκε επίσης προς στήριξη του συγκεκριμένου αιτήματος, εφόσον αποδειχθεί ότι ο δικαιούχος καταχώρισε κακόπιστα το εν λόγω σήμα.

3. Συμπέρασμα επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

43. Εν κατακλείδι, κατόπιν των ανωτέρω, φρονώ ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας που προβλέπονται αντιστοίχως στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 207/2009 είναι μεν αυτοτελείς, πλην όμως δεν είναι αποκλειστικοί.

Γ. Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

44. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο έχει υποβληθεί για την περίπτωση που το Δικαστήριο δώσει αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν η καταχώριση αιτούντος ο οποίος επιδιώκει να προστατεύσει σημείο αποτελούμενο αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος μπορεί να χαρακτηριστεί ως κακόπιστη ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η καταχώριση του σημείου αυτού αντίκειται στον απόλυτο λόγο απαραδέκτου που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009.

45. Από την ανάλυση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι ο απόλυτος λόγος ακυρότητας ενός σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος στηρίζεται στην κακή πίστη του αιτούντος έχει δικό του πεδίο εφαρμογής και αποβλέπει σε δικούς του στόχους σε σχέση με τους απόλυτους λόγους ακυρότητας που συνδέονται με την ύπαρξη απόλυτου λόγου απαραδέκτου της καταχώρισης.

46. Η απόδειξη της κακής πίστης δεν εξαρτάται από το ζήτημα αν το σημείο που αποτελεί αντικείμενο της αίτησης καταχώρισης σήματος δύναται ή όχι να καταχωριστεί, αλλά απαιτεί την εκτίμηση της πρόθεσης του αιτούντος υπό το πρίσμα του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων και την εξακρίβωση της συμβατότητάς της με τους καθιερωμένους κανόνες αποδεκτής πρακτικής στο ειδικό πλαίσιο του δικαίου των σημάτων και των συναλλαγών [36].

[36] Πρβλ. απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019, Outsource Professional Services κατά EUIPO (C-528/18 P, EU:C:2019:961, σκέψη 69), όπου επρόκειτο για την οικειοποίηση εκ μέρους του αιτούντος περιγραφικού σημείου που χρησιμοποιούσε τρίτος.

47. Επομένως, όπως ορθά επισημαίνει η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, η κακή πίστη δεν μπορεί να συναχθεί από μόνο το αντικειμενικό γεγονός ότι η αίτηση καταχώρισης σήματος έχει κατατεθεί προκειμένου να προστατευθεί σημείο του οποίου η καταχώριση αποκλείεται κατ' εφαρμογήν ενός εκ των απόλυτων λόγων απαραδέκτου που προβλέπονται στο άρθρο 7 του κανονισμού 207/2009. Μια τέτοια λύση θα προσέκρουε τόσο στην αυτοτέλεια των απόλυτων λόγων ακυρότητας που προβλέπονται αντίστοιχα στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού αυτού όσο και στην αρχή κατά την οποία η καλή πίστη τεκμαίρεται μέχρις αποδείξεως του εναντίου [37]. Αντιστρόφως, η διαπίστωση ότι ένα σημείο καταχωρίσθηκε κατά παράβαση ενός από τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης σημαίνει ότι συντρέχουν όλες οι αντικειμενικές προϋποθέσεις που υπαγορεύουν την εφαρμογή του λόγου αυτού, ανεξαρτήτως της πρόθεσης του αιτούντος.

48. Η αυτοτέλεια των απόλυτων λόγων ακυρότητας δεν αποκλείει ωστόσο πιθανές αλληλεπικαλύψεις κατά την εκτίμηση της εγκυρότητας του σήματος σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

49. Ως εκ της φύσεώς τους, οι καταχωρίσεις μπορούν να χαρακτηρίζονται ως κακόπιστες λόγω διάφορων πραγματικών και νομικών περιστάσεων. Τούτο καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή τον καθορισμό κατά τρόπο αφηρημένο των χαρακτηριστικών μιας τέτοιας καταχώρισης και οδηγεί, όπως προεκτέθηκε, στην εκτίμηση κάθε αιτίασης περί κακής πίστης βάσει του συνόλου των σχετικών στοιχείων που επικαλείται ο αιτών την κήρυξη ακυρότητας.

50. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν αποκλείεται ορισμένα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της εν λόγω εκτιμήσεως να μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη όταν πρόκειται για την εκτίμηση του αν το σήμα καταχωρίσθηκε κατά παράβαση ενός εκ των απόλυτων λόγων απαραδέκτου της καταχώρισης, χωρίς ωστόσο να είναι αναγκαίο να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις εφαρμογής του συγκεκριμένου λόγου.

51. Το Δικαστήριο κατέληξε εξάλλου σε παρόμοιο συμπέρασμα με την απόφαση Koton όταν κλήθηκε να εξετάσει πιθανές αλληλεπικαλύψεις μεταξύ του απόλυτου λόγου ακυρότητας που στηρίζεται στην κακή πίστη του αιτούντος την καταχώριση και του σχετικού λόγου ακυρότητας που προβλέπεται στο άρθρο 53, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, σχετικά με την ύπαρξη προγενέστερου σήματος το οποίο μπορεί να προκαλέσει σύγχυση με το σημείο του οποίου ζητείται η καταχώριση [38].

52. Σε μια κατάσταση όπως αυτή της διαφοράς της κύριας δίκης, όπου, στο πλαίσιο ανταγωγής με αίτημα την κήρυξη ακυρότητας, προσάπτεται, κατ' ουσίαν, στον δικαιούχο σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι ακολούθησε, διά της καταχώρισης του σήματος αυτού, στρατηγική σκοπούσα να παρεμποδίσει τους ανταγωνιστές του να προσφέρουν στην αγορά προϊόντα που ενσωματώνουν τεχνική λύση επί της οποίας κατείχε μονοπώλιο χάρη σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας

[37] Το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης χαίρει τεκμηρίου εγκυρότητας (βλ. άρθρο 99, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009). Εναπόκειται επομένως στον αιτούντα την κήρυξη ακυρότητας ο οποίος σκοπεύει να στηριχτεί στον λόγο που διαλαμβάνεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009 να αποδείξει τις περιστάσεις βάσει των οποίων μπορεί να συναχθεί ότι ο αιτών ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης καταχώρισης. Εναπόκειται, εν συνεχεία, στον δικαιούχο του σήματος, λόγω ανατροπής του τεκμηρίου καλής πίστης του οποίου απήλαυε, να παράσχει πειστικές εξηγήσεις όσον αφορά τους σκοπούς και την εμπορική λογική που επιδιώκει η αίτηση καταχώρισης του εν λόγω σήματος, πρβλ. απόφαση Hasbro (σκέψεις 42 και 43).

[38] Με την απόφαση αυτή, επισημαίνοντας ότι ο απόλυτος λόγος ακυρότητας που διαλαμβάνεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009 διαφέρει θεμελιωδώς από τον σχετικό λόγο ακυρότητας του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, το Δικαστήριο δέχτηκε ωστόσο ότι μία εκ των προϋποθέσεων εφαρμογής της τελευταίας αυτής διάταξης, ήτοι η εκ μέρους τρίτου χρήση σημείου πανομοιότυπου ή παρόμοιου με το επίμαχο σήμα, μπορούσε κάλλιστα να αποτελεί κρίσιμο στοιχείο του πλαισίου για την εκτίμηση της κακής πίστης, χωρίς ωστόσο να συνεπάγεται ότι πρέπει κατ' ανάγκη να αποδειχθεί ότι συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις εφαρμογής και, ιδίως, η σχετική με την ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως (βλ. απόφαση Koton, σκέψεις 49, 53 και 54· βλ., επίσης, απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019, Outsource Professional Services κατά EUIPO, C-528/18 P, EU:C:2019:961, σκέψη 61).

που μόλις είχε λήξει, το ζήτημα αν τέτοια καταχώριση πρέπει να θεωρηθεί ως κακόπιστη διαφέρει από το ζήτημα κατά πόσον το επίμαχο σήμα αποτελείται αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος, εμπίπτει δε, για τον λόγο αυτόν, στο πεδίο εφαρμογής του απόλυτου λόγου ακυρότητας που προβλέπεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού. Στην πρώτη περίπτωση, αμφισβητείται ο θεμιτός χαρακτήρας των επιδιωκόμενων από τον αιτούντα σκοπών, ενώ στη δεύτερη η εγκυρότητα του σήματος.

53. Κατά συνέπεια, η έλλειψη συνδρομής των προϋποθέσεων για την από κοινού εφαρμογή του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009 και του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού αυτού δεν εμποδίζει αφ' εαυτής την εκ μέρους του επιληφθέντος εθνικού δικαστηρίου διαπίστωση ότι το επίμαχο σήμα καταχωρίστηκε κακόπιστα, εφόσον συνάγεται από συναφείς και συγκλίνουσες ενδείξεις ότι ο δικαιούχος του σήματος υπέβαλε την αίτηση καταχώρισης όχι με σκοπό να συμμετάσχει καλόπιστα στον ανταγωνισμό, αλλά με κακόβουλη πρόθεση.

54. Στο πλαίσιο της εκτίμησης της ύπαρξης τέτοιας πρόθεσης, το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο δύναται να λάβει υπόψη περιστάσεις που μπορούν να συνεκτιμηθούν κατά την εξέταση της εγκυρότητας του οικείου σήματος υπό το πρίσμα του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού, όπως, για παράδειγμα, τη φύση του οικείου σήματος και το γεγονός ότι ορισμένα χαρακτηριστικά του σήματος αυτού προστατεύονταν από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που είχε εν τω μεταξύ λήξει. Η αποδοχή ενός τέτοιου ενδεχομένου δεν καταλήγει στην εκτίμηση της κακής πίστης του αιτούντος την καταχώριση «υπό το πρίσμα και μόνον του απόλυτου λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009» ούτε στην εξασφάλιση «συνδυαστικής» ερμηνείας της συγκεκριμένης διάταξης και του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού[39], ή στη θεραπεία, μέσω παραπομπής στην έννοια της «κακής πίστης», της έλλειψης συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του υπό εξέταση λόγου.

55. Τούτου λεχθέντος, υπό συνθήκες όπως οι περιγραφόμενες ανωτέρω, η κακή πίστη δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου να συναχθεί από μόνη την περίσταση ότι η καταχώριση του επίμαχου σημείου ζητήθηκε με σκοπό να προστατευθούν τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία προστατεύονταν από προγενέστερο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, εφόσον αποδεικνύεται ότι το σημείο αυτό δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 207/2009[40]. Επομένως, η αιτίαση κατά την οποία ο αιτών ενήργησε όχι με σκοπό να συμμετάσχει καλόπιστα στον ανταγωνισμό, αλλά με κακόβουλη πρόθεση, χρειάζεται περαιτέρω τεκμηρίωση με άλλα κρίσιμα στοιχεία.

56. Αναγνωρίζω ότι, στο συγκεκριμένο πλαίσιο, η διαχωριστική γραμμή μεταξύ θεμιτής εμπορικής στρατηγικής και κακής πίστης μπορεί να είναι αρκετά λεπτή.

[39] Μια τέτοια συνδυαστική ερμηνεία πρέπει να αποκλείεται σε κάθε περίπτωση· βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2015, Société des Produits Nestlé (C-215/14, EU:C:2015:604, σκέψη 50).

[40] Το τέταρτο τμήμα προσφυγών του EUIPO τάχθηκε, κατ' ουσίαν, υπέρ της προσέγγισης αυτής, με απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2024, υπόθεση R 12/2024-4, η οποία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα https://euipo.europa.eu/eSearchCLW/#key/trademark/APL_20241206_R0012_2024-4_001620566. Αφού διαπίστωσε ότι το επίμαχο σήμα δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του κανονισμού 2017/1001, το τμήμα προσφυγών, επισημαίνοντας ότι η αιτίαση περί κακής πίστης στηριζόταν σε ένα μόνο επιχείρημα –ήτοι ότι η καταχώριση του σήματος ζητείτο προκειμένου να υποκαταστήσει τεχνητά την προστασία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας με την προστασία του σήματος–, έκρινε ότι η αιτίαση αυτή έπρεπε να απορριφθεί διότι στηριζόταν σε εσφαλμένη παραδοχή.

57. Προκειμένου να αποδειχθεί η πραγματική πρόθεση του αιτούντος την καταχώριση, εναπόκειται στο επιληφθέν εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει το σύνολο των παραγόντων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη περίπτωση, μεταξύ των οποίων, ιδίως, τη φύση του επίμαχου σήματος[41], την προέλευση του προστατευόμενου σημείου και τη χρήση του από τότε που δημιουργήθηκε, το περιεχόμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας καθώς και τη χρονική ακολουθία των γεγονότων. Μπορούν, εφόσον τεκμηριωθούν, να συνιστούν τόσο στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της κακοπιστίας η πεποίθηση του δικαιούχου του σήματος, κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης καταχώρισης, ότι το κατατεθειμένο σημείο κάλυπτε την τεχνική λύση που στο παρελθόν καλυπτόταν από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του, η περίσταση ότι, κατά την ίδια ημερομηνία, την πεποίθηση αυτή συμμερίζονταν οι ανταγωνιστές του, οι χρήστες των επίμαχων προϊόντων και η επιστημονική κοινότητα, καθώς και το γεγονός ότι προσπάθησε να συντηρήσει την πεποίθηση αυτή και στους πελάτες του, για παράδειγμα, συνδέοντας σκοπίμως το σημείο που καλύπτεται από το σήμα με την τεχνική λύση που προστατεύεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του, καταστρατηγώντας επομένως τις λειτουργίες του σήματος, ιδίως τη λειτουργία της ένδειξης προέλευσης. Γενικότερα, μπορεί να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο τέτοιας εκτιμήσεως κάθε ενέργεια του δικαιούχου του σήματος η οποία καθιστά δυνατή την τεκμηρίωση της πρόθεσής του να χρησιμοποιήσει το επίμαχο σήμα για σκοπούς άλλους από εκείνους που επιδιώκουν οι ρυθμίσεις της Ένωσης περί σημάτων και, ιδίως, να εμποδίσει τους ανταγωνιστές να διεισδύσουν στην αγορά χρησιμοποιώντας την τεχνική λύση επί της οποίας κατείχε αυτός μονοπώλιο λόγω του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του.

58. Εφόσον υπάρχουν ενδείξεις που καθιστούν δυνατή την τεκμηρίωση κακόβουλης πρόθεσης καθώς και την ανατροπή του τεκμηρίου καλόπιστης κατάθεσης, εναπόκειται στον δικαιούχο του σήματος να αποδείξει ότι η καταχώριση του σήματος αυτού εντάσσεται στο πλαίσιο θεμιτής εμπορικής στρατηγικής ή ότι ενήργησε για λόγους που άπτονται της υπεράσπισης των θεμιτών συμφερόντων του[42]. Στο πλαίσιο αυτό, η κακή πίστη δεν μπορεί ωστόσο να αποκλειστεί για τον λόγο και μόνον ότι η εικαζόμενη από τον δικαιούχο του σήματος κατά την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης καταχώρισης τεχνική λύση αποδείχθηκε, μετά την ημερομηνία αυτή, αντικειμενικά ανύπαρκτη. Οι περιστάσεις που τοποθετούνται μετά την κρίσιμη για την εκτίμηση της κακοπιστίας ημερομηνία μπορούν στην πραγματικότητα να ληφθούν υπόψη μόνο στο μέτρο που είναι ενδεικτικές της πρόθεσης του αιτούντος κατά την ημερομηνία αυτή[43]. Περαιτέρω, το γεγονός και μόνον ότι ένα σήμα που έχει καταχωριστεί κακόπιστα εκπληρώνει τις λειτουργίες που επιτελεί ένα σήμα, και, ιδίως, τη λειτουργία της ένδειξης προέλευσης, δεν συνιστά, αφ' εαυτού, εμπόδιο για την κήρυξη ακυρότητας του σήματος, όπως αποδεικνύεται σαφώς από την έλλειψη δυνατότητας εφαρμογής του κανόνα του άρθρου 52, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 στις περιπτώσεις κακόπιστης καταχώρισης.

59. Πριν υποβάλω την πρότασή μου, θα ήθελα να θίξω με συντομία ένα σημείο που επισημαίνει η CeramTec με τις παρατηρήσεις της. Η εταιρία αυτή υποστηρίζει ότι η κακή πίστη προϋποθέτει καταχρηστική συμπεριφορά και αντικειμενική προσβολή του ανταγωνισμού, η οποία

[41] Όσον αφορά τον χαρακτήρα του σήματος, υπενθυμίζεται ότι, με την απόφαση Lindt, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, σε περίπτωση που το οικείο σημείο συνίσταται στο συνολικό σχήμα και τρόπο παρουσίασης ενός προϊόντος, η κακοπιστία του αιτούντος μπορεί να αποδειχτεί ευκολότερα οσάκις η ελευθερία επιλογής των ανταγωνιστών ως προς τα στοιχεία αυτά είναι περιορισμένη λόγω τεχνικών και εμπορικών παραγόντων, οπότε ο δικαιούχος του σήματος δύναται στην πραγματικότητα να εμποδίζει τους ανταγωνιστές όχι μόνο να χρησιμοποιούν ένα πανομοιότυπο ή παρόμοιο σήμα, αλλά και να διαθέτουν στην αγορά ένα συγκρίσιμο προϊόν (βλ. σκέψη 50 της αποφάσεως αυτής).

[42] Βλ. απόφαση Lindt (σκέψεις 47 και 48)· βλ., επίσης, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2023, Good Services κατά EUIPO – ITV Studios Global Distribution (EL ROSCO) (T-383/22, EU:T:2023:801, σκέψη 29).

[43] Πρβλ. απόφαση Lindt (σκέψεις 35 και 41). Το ζήτημα αυτό αφορά ειδικότερα το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο δεν αποτελεί αντικείμενο των παρουσών προτάσεων.

αποκλείεται όταν το οικείο σήμα, αφενός, δεν εμποδίζει τους ανταγωνιστές του δικαιούχου του σήματος να χρησιμοποιούν την τεχνική λύση και, αφετέρου, εκπληρώνει τη λειτουργία της ένδειξης προέλευσης την οποία επιτελούν τα σήματα.

60. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι, στον τομέα του δικαίου των σημάτων, η κακή πίστη χαρακτηρίζεται από «πρόθεση» του προσώπου είτε «να θίξει, κατά τρόπο που δεν συνάδει προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη, τα συμφέροντα τρίτων» είτε «να αποκτήσει, χωρίς καν να στρέφεται κατά κάποιου συγκεκριμένου τρίτου, αποκλειστικό δικαίωμα για σκοπούς άλλους από εκείνους που εμπίπτουν στις λειτουργίες του σήματος» [44]. Το Δικαστήριο διέκρινε επομένως δύο κατηγορίες περιπτώσεων που μπορούν να δικαιολογήσουν την εφαρμογή του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009, η δε δεύτερη καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες το αποκλειστικό δικαίωμα που επιδιώκεται με την αίτηση καταχώρισης δεν εντάσσεται στη λογική μιας εκ των λειτουργιών του σήματος.

61. Μολονότι η κατηγορία αυτή καλύπτει κάθε καταχρηστική στρατηγική κατάθεσης αίτησης [45], εντούτοις δεν προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου ότι αφορά μόνον τις συμπεριφορές οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν ως «κατάχρηση δικαιώματος» [46]. Επίσης, δεν προκύπτει από τη νομολογία αυτή ούτε ότι η απόδειξη της κακής πίστης, στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στην εν λόγω δεύτερη κατηγορία, εξαρτάται από την απόδειξη της ύπαρξης προσβολής ή κινδύνου προσβολής του ανταγωνισμού ή από την απόδειξη ότι ο δικαιούχος του σήματος αποκόμισε πράγματι αδικαιολόγητο όφελος από την καταχρηστική συμπεριφορά του [47]. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι ο κρίσιμος χρόνος για την εκτίμηση της ύπαρξης κακοπιστίας του αιτούντος την καταχώριση είναι ο χρόνος της κατάθεσης της αίτησης καταχώρισης εκ μέρους του ενδιαφερομένου [48], τόσο ο αντικειμενικός κίνδυνος προσβολής του ανταγωνισμού όσο και η πιθανότητα για τον δικαιούχο να αποκομίσει αθέμιτο όφελος από την

[44] Βλ., ιδίως, σκέψη 46 της αποφάσεως Koton.

[45] Πρβλ. αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 2016, Copernicus-Trademarks κατά EUIPO – Maquet (LUCEO) (T-82/14, EU:T:2016:396, σκέψεις 28 έως 33, και 48 έως 52, αίτηση αναίρεσης που απορρίφθηκε με διάταξη της 14ης Δεκεμβρίου 2017, Verus κατά EUIPO, C-101/17 P, EU:C:2017:979), και της 13ης Ιουλίου 2022, Pejovič κατά EUIPO – ETA živilska industrija (TALIS) (T-283/21, EU:T:2022:438, σκέψεις 30 έως 32), καθώς και, στο ίδιο πνεύμα, αλλά σε διαφορετικό πλαίσιο, αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 2024, Athlet κατά EUIPO – Heuver Banden Groothandel (ATHLET) (T-650/22, EU:T:2024:11, σκέψη 52), και της 7ης Σεπτεμβρίου 2022, Segimerus κατά EUIPO – Karsten Manufacturing (MONSOON) (T-627/21, EU:T:2022:530, σκέψη 37).

[46] Με την απόφαση Hasbro (σκέψη 72), στην οποία παραπέμπει η CeramTec, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε απλώς ότι η στρατηγική καταθέσεως την οποία εφάρμοσε η προσφεύγουσα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, με σκοπό την καταστρατήγηση του κανόνα σχετικά με την απόδειξη της χρήσεως, «θύμιζ[ε] την περίπτωση της καταχρήσεως δικαιώματος». Με τις προτάσεις της στην υπόθεση Koton (C-104/18 P, EU:C:2019:287), η γενική εισαγγελέας J. Kokott επισήμανε ότι «η νομολογία αναφορικά με τη διαπίστωση καταχρηστικής συμπεριφοράς μπορεί να παράσχει καθοδήγηση κατά την εξέταση της κακής πίστης» (σημείο 31), χωρίς να λάβει θέση επί του ζητήματος αν «η κακή πίστη δεν εξαρτάται, όπως η κατάχρηση, από τη μη επιδίωξη του σκοπού του σήματος και την αποκόμιση αδικαιολόγητου οφέλους, αλλά […] αποτελεί απόκλιση από τις παραδεδεγμένες αρχές που διέπουν τη χρηστή συμπεριφορά και τα χρηστά συναλλακτικά ήθη» (σημείο 37). Το δε Δικαστήριο με την απόφαση Koton δεν εξέτασε ανοιχτά το ζήτημα, αλλά προέβη απλώς στον διαχωρισμό που περιλαμβάνεται στη σκέψη 46 της αποφάσεως.

[47] Είναι αληθές ότι, στη σκέψη 74 της αποφάσεως Hasbro, στην οποία παραπέμπει η CeramTec, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχτηκε στη διαπίστωση του EUIPO ότι η προσφεύγουσα είχε πράγματι αποκομίσει όφελος από τη στρατηγική της εκ νέου καταθέσεως. Ωστόσο, από την εν λόγω σκέψη 74, όπου αναφέρεται ότι «παρά την ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων από τα οποία προκύπτει ότι η πρόθεση της προσφεύγουσας ήταν ιδίως να αποφύγει την υποχρέωση να αποδείξει τη χρήση του επίμαχου σήματος», προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε το όφελος που αποκομίστηκε από την επικρινόμενη στρατηγική ως μεταγενέστερο στοιχείο προς τεκμηρίωση της κακόβουλης πρόθεσης του αιτούντος κατά την υποβολή της αίτησης καταχωρίσεως, παρά ως στοιχείο αναγκαίο για την απόδειξη της κακής πίστης.

[48] Βλ. απόφαση Lindt (σκέψη 35).

καταχώριση του σήματος πρέπει, κατά περίπτωση, να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα των υφιστάμενων κατά τον χρόνο εκείνο περιστάσεων, και όχι, όπως φαίνεται να υπαινίσσεται η CeramTec, σε μεταγενέστερο στάδιο [49].

62. Εν κατακλείδι, κατόπιν των ανωτέρω, φρονώ ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 52, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 207/2009 έχει την έννοια ότι, για την εκτίμηση της κακής πίστης του αιτούντος την καταχώριση, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στοιχεία που συντείνουν στη συνδρομή απόλυτης ακυρότητας του επίμαχου σήματος βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του ίδιου κανονισμού. Μόνη η περίσταση ότι δεν πληρούνται εξ ολοκλήρου οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του απόλυτου λόγου απαραδέκτου της καταχώρισης που προβλέπονται στη συγκεκριμένη διάταξη δεν εμποδίζει ούτε την εν λόγω συνεκτίμηση ούτε την κήρυξη ακυρότητας του οικείου σήματος λόγω της κακής πίστης του αιτούντος, εφόσον προκύπτει, βάσει όλων των κρίσιμων παραγόντων της συγκεκριμένης περίπτωσης που υφίστανται κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης καταχώρισης του σήματος, ότι η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε όχι με σκοπό την καλόπιστη συμμετοχή στον ανταγωνισμό, αλλά με κακόβουλη πρόθεση.

V. Πρόταση

63. Βάσει του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) ως εξής:

1) Το άρθρο 52, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

   έχει την έννοια ότι:

   οι απόλυτοι λόγοι ακυρότητας του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι προβλέπονται, αντιστοίχως, στα στοιχεία α′ και β′, της διάταξης αυτής σχετικά με, αφενός, την καταχώριση ενός σήματος κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 7 του κανονισμού και, αφετέρου, την κακή πίστη του αιτούντος την καταχώριση κατά την κατάθεση της αίτησης για την καταχώριση του συγκεκριμένου σήματος, είναι μεν αυτοτελείς, πλην όμως δεν είναι αποκλειστικοί.

2) Για την εκτίμηση της κακής πίστης του αιτούντος την καταχώριση, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στοιχεία που συντείνουν στη συνδρομή απόλυτης ακυρότητας του επίμαχου σήματος βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 207/2009, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, σημείο ii, του ίδιου κανονισμού. Μόνη η περίσταση ότι δεν πληρούνται εξ ολοκλήρου οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του απόλυτου λόγου απαραδέκτου της καταχώρισης που προβλέπονται στη συγκεκριμένη διάταξη δεν εμποδίζει ούτε την εν λόγω συνεκτίμηση ούτε την κήρυξη ακυρότητας του οικείου σήματος λόγω της κακής πίστης του αιτούντος, εφόσον προκύπτει, βάσει όλων των

[49] Τούτο εξάλλου προκύπτει από την απόφαση της 6ης Ιουλίου 2022, Zdút κατά EUIPO – Nehera κ.λπ. (nehera) (T-250/21, EU:T:2022:430), στην οποία παραπέμπει η CeramTec με τις παρατηρήσεις της. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, η αιτίαση περί κακής πίστης που στηριζόταν στην εκ μέρους του αιτούντος πρόθεση παρασιτικής εκμετάλλευσης, η οποία συνίστατο στο να αντλήσει αθέμιτο όφελος από τη φήμη προγενέστερου σήματος, απορρίφθηκε από το Γενικό Δικαστήριο, αφού, μεταξύ άλλων, διαπίστωσε ότι το σήμα αυτό δεν έχαιρε πλέον καμίας φήμης κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης καταχώρισης του σήματος (σκέψεις 45 έως 53, 66, 69 και 70 της αποφάσεως).

κρίσιμων παραγόντων της συγκεκριμένης περίπτωσης που υφίστανται κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης καταχώρισης του σήματος, ότι η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε όχι με σκοπό την καλόπιστη συμμετοχή στον ανταγωνισμό, αλλά με κακόβουλη πρόθεση.